

ROMINA PERITZ

U svijetu baleta "Spartak" je Hačaturjan kao što je "Labude jezero" Čajkovski - kaže koreograf Jiri Bubenicek, koji ovih dana u zagrebačkom HNK intenzivno radi na novoj baletnoj predstavi koja će premijeru imati ovaj petak. Na probama vladar dobro atmosferu, a nakon što plesači traže od koreografa da još jednom ponove scenu koju su uvježbavali taj dan, Bubenicek im daje savjet: "Polako. Samo slušajte glazbu."

Spartak je jedno od najpoznatijih djela Arama Hačaturjana (1903.-1978.), skladatelja rođenog u Gruziji, u armenskoj obitelji, koji je izgradio svoj osebniji stil na temelju spoja folklorne glazbe Armenije s novijim zapadnoeuropskim skladateljskim tehnikama. Balet praizveden pedesetih godina prošlog stoljeća prati pothvate Spartaka, vođe pobune robova protiv Rimljana, poznate kao Treći robovski ili Gladjatorski rat ili, prema Plutarhu, Spartakov rat. Bubeniceku je ovo prvi susret s ovim baletom koji je zamislao na posev nov način, od sada neviden.

"Nisam se ugledao na ranije verzije, oslonio sam se na roman Raffaella Giovagnolinja. Otkrio sam, naime, da su se svi prijašnji koreografi služili likovima koji se nije oslanjao na tu knjigu, tako da sam se vratio izvornoj priči, likovima i odnosima između njih i napisao sa svojom surprugom Nadinom Bubenicek Čoljčaric posve nov libreto, a glazba je organizirana na potpuno nov način. Nikada do sada ovaj balet nije tako zvučao i izgledao. Na primjer, u svim dosadašnjim verzijama Spartak je zaljubljen u ropkinju, međutim, u knjizi je riječ o liku Valpinje koja je udana za rimskog vladara, a Spartak ima aferu s njom. Dakle, nije ropkinja, nego jedna jako bogata žena. Tako je u knjizi", govori Jiri Bubenicek, višestruko nagrađivan češki skladatelj i koreograf, rođen u Poljskoj.

Odmak od kliseja

S bratom blizancem Ottom, diplomirao je na Konzervatoriju za ples u Pragu, a onda je ujedno i plesni glumac Prke de Lausanne (1992) dobio je mjesto u Humbergom baletu Julia Neumeier, u kojem je 1997. postao prvak. Bubenicek je otplesao svoje glavne uloge u Neumeierovim baletima, a upravo za njega Neumeier je koreografirao ulogu Yaculava Nižinskog u baletu "Nižinski". No, kako dolazi iz obitelji cirkuskih akrobata, nije se dugo zadržavao na jednome mjestu.

Umjesto toga, uradio je u baletima od Pariza, preko New Yorka do Pekinga, a godine 1999. počeo se baviti neovisnim produkcijama i koreografiranjem. Za svoju najnoviju koreografiju, "Spartaka", kaže da je kombinacija dvaju stilova - klasičnosti na špicama i suvremenog. "Koristim ta dva izričaja jer priča prati elegantne Rimljane, s jedne strane, što se u baletu manifestira kroz klasični ples, a s druge robove, gladjatore, koji se kreću na suvremeniji način. Ovo je predstava svojevrsna dekonstrukcija glazbe, priče, libreta i koreografije."

Hačaturjan je skladao "Spartaka" 1954. godine, a iste je godine za to djelo nagrađen Lenjinovom nagradom. Praizvedba je bila u Kazalistu Kirovu u Lenjingradu, 1956., u koreografiji Leonida Jakobsona. Zatim je djelo postavljeno dva puta u Baletu moskovskoga Boljšoj teatra; 1958. u koreografiji Igora Moisejeva i 1968. u koreografiji Jurija Griigoroviča. Upravo je ova produkcija donijela baletu najveću popularnost. U zagrebačkom Baletu, Spartak nikada nije izveden kao cjelovito balet-

POVIJESNI DATUM HRVATSKOG BALETA

Prvi smo pogledali probu slavnog djela Arama Hačaturjana

"Spartak" prvi put u HNK

Jiri Bubenicek: "Nikada do sada ovaj balet nije tako ni zvučao ni izgledao"

no djelo te će ova koreografija Jirija Bubeniceka biti ujedno prvo cjelovito uprizorenje ovoga baletnog djela na našoj pozornici.

Pa iako se Hačaturjanov "Spartak" veže uz razdoblje SSSR-a, Bubenicek kaže da njegov "Spartak" nema nikakve veze s tom erom. "Ja na ovaj balet ne gledam kao na djelo iz tog razdoblja. Posve je druga-

čije koncipiran. "Spartak" iz oba Sovjetskog Saveza posve je klasičan, gotovo klisej. Pokušao sam se odmaknuti od kliseja, pokazati kako se taj muškarac, Spartak, zaljubljuje u ženu, ali istodobno ima i tu želju da okonač roptvo, nosi ga re-mena naprasim sistema, rastrgan je između ljubavi prema ženi i svojeg poziva ratnika." Ovo je zapravo, dodaje Bubenicek, jedna univerzalna priča. "Spartak" je simbol za jednakošću ljudi, slobodu govora i slobodu da čine što žele."

Umjetnost i politika

Što se, pak, tiče njegova stava o izvođenju ruskih djela, kaže kako shvaća da je situacija oko Rusije danas

složena, no ona ne bi trebala imati veze s umjetnošću. "Umjetnost mora biti slobodna od politike i ne bi trebala imati nikakve veze s njom."

"Spartak" je ujedno i prva premijera za novog ravnatelja zagrebačkog Baleta, Talijana Massimiliana Volpinija (dolje lijevo), cijenjenog koreografa, redatelja, autora raznih plesnih i glazbenih događaja i do 2014. solista u milanskoj La Scali balet koji se rijetko izvodi na europskim pozornicama. On do sada nije bio dio produkcije tog baleta.

"Rećemo, u La Scali ga nikad nisu radili, vjerojatno zbog te sovjetske tradicije iz prošlosti, jer "Spartak" predstavlja za nas jedan drugi svijet, odvojen od našega. Naime, najpoznatija verzija ovog baleta, ona koju koreograf potpisuje Grigorovič, iz razdoblja je hladnog rata. Mislim da je u glavni razlog što ga nismo imali priključeno često gledati."

U ovom intervjuu, Bubenicek govori o svojoj suradnji s Hačaturjanom i o njegovom baletu "Spartak".

U ovom intervjuu, Bubenicek govori o svojoj suradnji s Hačaturjanom i o njegovom baletu "Spartak".

"Spartak" je prva premijera u mandatu novog ravnatelja zagrebačkog Baleta, Talijana Massimiliana Volpinija (dolje lijevo), cijenjenog koreografa, redatelja, autora raznih plesnih i glazbenih događaja i do 2014. solista u milanskoj La Scali. S koreografom predstave i autorom libreto Bubenicekom (dolje desno) veže ga dugodišnje poznavstvo

Za svoju najnoviju koreografiju poznati koreograf i plesač kaže da je kombinacija dvaju stilova: klasičnog na špicama i suvremenog

Kako, pak, gleda na izvođenje "Po-djela ruskih kompozitora u vrijeme agresije Rusije na Ukrajinu?" "Ruski su kompozitori grandiozni, od Stravinskog do Čajkovskog, ne možemo bez njih, i nema nikakvog smisla okomiti se na njih. To je vrlo lijepa glazba. Hačaturjan je jako važan autor i nema nikakve veze s onim što se trenutno događa. Umjetnost, na sreću, treba biti izvan tih situacija. Hačaturjana treba štiti. Oko toga ne bismo trebali osjećati nikakvu vrstu pritiska."

U La Scali, kazalistu u kojem je Volpini proveo velik dio svoje karijere, međutim, otkazana je suradnja slavnim dirigentu Valeriju Gergijevu. "On je drugačiji slučaj, povezan je s aktualnom ruskom vlašću, Putinom i oligarsima, dio je tog svijeta. Radi se o jako delikatnom diskursu."

Govoreći o samom baletu, Volpini za Hačaturjanovu glazbu kaže da je izrazito ekspresivna, strastvena, savršena za ovaj naslov pun jakh,

herojskih, ekstremnih likova. "Po-djela ruskih kompozitora u vrijeme agresije Rusije na Ukrajinu?" "Ruski su kompozitori grandiozni, od Stravinskog do Čajkovskog, ne možemo bez njih, i nema nikakvog smisla okomiti se na njih. To je vrlo lijepa glazba. Hačaturjan je jako važan autor i nema nikakve veze s onim što se trenutno događa. Umjetnost, na sreću, treba biti izvan tih situacija. Hačaturjana treba štiti. Oko toga ne bismo trebali osjećati nikakvu vrstu pritiska."

Suradnja s Bolleom

"Ono što je posebno za njega karakteristično jest da vrlo priča priče. Uvijek krene od priče, a ne, recimo, od prijašnjih koreografija. To je njegova specifičnost, rekao bih", tu-maći Volpini, koji je poznat i po svojoj dugogodišnjoj suradnji sa slavnim baletanom Robertom Bolleom, za kojega je osmislio brojne koreografije, kasnije izvođene diljem svijeta i prikazivane na mnogim televizijskim programima. Bubenicek i on poznaju se otri, upoznali su se u New Yorku, na tamošnjem Koreografskom institutu Petera Marfina. "I jedan i drugi bili smo tada na početku naših karijera koreografa. Poslije sam ga susretao zahvaljujući Robertu Bolleu, koji je plesao jednu Jirjevu koreografiju. Susretali smo se, dakle, po svijetu, no prvi put sada, na ovom baletu, u Zagrebu, suradimo u svojstvu koreografa i ravnatelja baleta."

Što može očekivati zagrebačka publika od ovog baleta? "Radi se o spoju modernog i klasičnog. Tehnika i pokreti su suvremeni, ali struktura baleta je narativna, u njoj publika slijedi radnju, tu postoje likovi koji su definirani. U tom smislu nalikuje baletu s klasičnog repertoara", zaključuje Volpini. Balet "Spartak" radi se u koreografiji s HNK Ivana pl. Zajca iz Rijeke gdje će je, nakon premijere u Zagrebu, zagrebački baletni ansambli izvoditi uz Riječki simfonjski orkestar. □

